

Äldreförvaltningen

Äldrenämnden

Handläggare:
Engström Bo

Motion om gratis broddar från Tobias Smedberg (V)

Förslag till beslut

Äldrenämnden föreslår kommunfullmäktige besluta

att avslå motionen.

Ärendet

Tobias Smedberg (V) har i en motion väckt 12 juni 2019 föreslagit att kommunen ska erbjuda kostnadsfria broddar för äldre över 65 år under vinterhalvåret.

Motionen återges som **bilaga**.

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret och äldreförvaltningen.

Föredragning

Enligt en rapport från MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) från 2014, var fallolyckor den olyckstyp som förorsakade flest dödsfall, flest antal inläggningar på sjukhus och flest antal besök på akutmottagningar. Under 2013 omkom 1 662 personer i fallolyckor, över 70 000 blev inlagda i sluten sjukhusvård, och över 270 000 uppsökte ett akutsjukhus efter att ha skadats i fallolyckor.

I den äldsta åldersgruppen, 80 år eller äldre, orsakades nio av tio skador av ett fall. I åldersgruppen över 65 år avlider årligen omkring 1500 personer som en följd av fallolyckor.

Vanligast bland de äldre åldersgrupperna var att man snubblade/snavade, drabbades av yrsel, trampade fel eller tappade balansen. För de allra äldsta var förlust av balans den vanligaste orsaken till fall. Vanligaste skadeplatsen var i hemmet, på särskilt boende eller på sjukhus, alltså inte i utomhusmiljö.

SBU (Statens beredning för medicinsk och social utvärdering) har tillgängliggjort och

kommenterat en systematisk kunskapsöversikt från Cochrane Collaboration, som utvärderat betydelsen av olika åtgärder för att förhindra fall hos äldre. Slutsatser enligt originalrapporten är att flera olika typer av åtgärder kan förebygga fall. Däremot är det oklart om de studerade åtgärderna har effekt hos äldre personer med demens eftersom dessa oftast exkluderats från studierna.

Starkast evidens fanns för att fysisk träning, som syftar till förbättrad balans- och gångförmåga samt muskelstyrka, rörlighet eller uthållighet, minskar fallfrekvensen. Fysisk träning minskade även risken för frakturer, vilket är den vanligaste omedelbara skadan efter fall bland äldre. Även förändring av hemmiljön hade effekt, särskilt för personer med nedsatt rörelseförmåga och när åtgärden utfördes av arbetsterapeut.

I rapporten fanns endast en studie som tittat på effekter av broddar (omfattande 109 personer). Studien visade att broddar under skorna vid ishalka hade förebyggande effekt mot fall. Den förebyggande effekten som helhet var dock betydligt mindre än fysisk träning och åtgärder i hemmiljö.

Socialstyrelsen driver sedan ett par år tillbaka en kampanj för att motverka falloolyckor bland äldre, "Balansera mera". I broschyren sammanfattas åtta enkla vanor för att undvika fall:

1. motionera regelbundet
2. tänk på vad du äter
3. drick ofta
4. kontrollera dina mediciner
5. kontakta din vårdcentral om du är orolig
6. kontrollera din syn och hörsel regelbundet
7. ta hand om dina fötter
8. säkra ditt hem.

Som framgår så dominerar råd som relaterar till fysik och hemmiljö, i linje med SBU:s kunskapsöversikt från Cochrane Collaboration.

Enligt en enkätundersökning från 2018 som genomfördes av PRO, där 224 av 290 kommuner deltog, uppgav 16,5% av kommunerna att de tillhandahöll gratis broddar. Enligt PRO var en återkommande synpunkt från kommuner som delar ut broddar, eller tidigare gjort det, att de inte tycks användas i särskilt hög utsträckning. Något som kan sammanhänga med att det är svårt att hitta en universell modell som passar alla individer, fötter och skor.

Istället för att dela ut halkskydd som inte passar alla nämns att i en kommun (Karlskrona) hade man valt att stimulera användningen genom att bjuda äldre på en "broddlunch" mot att de visade upp ett kvitto från inköp av broddar.

Även i Uppsala finns erfarenheter från gratis utdelning av broddar. Med hjälp av statliga stimulansbidrag inköptes ett stort parti broddar. Broddarna var av en typ som träs på skorna, med broddar för framfot och sula. Fyra storlekar fanns, broddarna var dock små i storleken med påföljd att det kom att saknas för större fötter och därtill medföra ett överskott för små fötter. Andra negativa erfarenheter var att broddarna upplevdes instabila av vissa, svåra att ta på, att gummit i broddarna gick sönder och att dubbar lossnade.

Gratisutdelningen i Uppsala marknadsfördes vintern 2015/2016 med olika media- och utåtriktade aktiviteter i en kampanj som benämndes "STÅ UPP". Efterfrågan var dock begränsad, i likhet med de erfarenheter som PRO relaterar till i sin undersökning. De sista gratisbroddarna kom att delas ut först under 2018.

Sammanfattningsvis talar kunskapsläget för att de effektivaste åtgärderna för att förebygga fallolyckor bland äldre handlar om att stimulera fysisk träning och fallförebyggande åtgärder i hemmiljö och i särskilda boenden. Begränsat kunskapsunderlag finns när det gäller effekter av specifikt gratisutdelning av broddar.

Emellertid står det klart att det är svårt att hitta en universell modell som passar alla individer, fötter och skor. Något som talar för att en subvention i någon form kan vara lämpligare än att tillhandahålla själva broddarna. Kostnaden för en sådan subvention måste samtidigt vägas mot andra och mer effektiva åtgärder för att förebygga fallolyckor bland äldre.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt med föreliggande förslag till beslut.

Äldreförvaltningen

Carina Juhlin

Förvaltningsdirektör

Gratis broddar till äldre på vintern

Varje år skadas 70 000 personer så illa efter att ha ramlat att de måste läggas in på sjukhus. Värst drabbad är äldre personer, och en av de största fallriskerna är halka. Problemet är dock lätt motverkat, genom att dela ut gratis broddar till alla 65+.

När kylan slår till ökar halkrisken. De som halkar är oftast äldre, vars kropp och balans inte alltid klarar av påfrestningen från isiga trottoarer och vägar som inte hunnits saltats eller sandats ordentligt. En lösning som ett komplement till utvecklad snöröjning är broddar, eller halkskydd, som fästes under skorna. Dessa skotillägg kostar dock en slant och det är inte alla äldre, framförallt fattigpensionärer, som har råd med denna livsnödvändiga uppfinning.

Att dela ut kostnadsfria halkskydd till äldre under vintermånaderna har redan testats i Oskarshamn, där utdelningen sker via hemtjänstpersonalen och på träffpunkter och biblioteken. Kommunen uppskattar att ca 10 % av Kalmars pensionärer har fått tillgång till broddar genom projektet. Även äldre i Huddinge och Haninge kommuner har haft tillgång till gratis halkskydd tack vara en kommunal satsning. Vi har tidigare i begränsad utsträckning delat ut broddar också i Uppsala men inte i nuläget.

Att ramla kan vara livshotande i högre ålder. Rädslan för att halka och göra sig illa leder till att många äldre väljer att stanna hemma på vintriga dagar, en begränsning i livskvalitet som är mycket orättvis. Många av våra äldre i Uppsala kommun lever även på små medel och även om broddar inte är en stor kostnad för vissa kan den vara det för andra.

Genom att göra broddar tillgängliga kostnadsfritt för kommunens äldre skulle vi kunna bidra till ökad jämlikhet och tillgång till uterummet för alla och ökad självständighet och kontroll över sin tillvaro för äldre. Det skulle även betyda en ekonomisk besparing för samhället då färre skulle behöva vård efter olyckor orsakade av halka.

Vi ser gärna att man söker en samfinansiering med regionen. Färre fallolyckor innebär en besparing för regionen i sjukvårdskostnader. Det ligger alltså i regionens intresse att finansiera denna satsning i samband med kommunen.

Med bakgrund av ovanstående yrkar Vänsterpartiet:

att kommunen ska erbjuda kostnadsfria broddar för äldre över 65 år under vinterhalvåret.

Tobias Smedberg, kommunalråd och gruppledare (v)

